

Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

MEMORIAL
General Marii Wittek

ZAJCHOWSKA
Stanisława
ps. Zofia

AK Okr.
Lublin

4003/WSK

SPIS ZAWARTOSCI TECZKI — 4003/WSK
ZAJCHOWSKA Stanisława
ps. „Zefia”

I/1. Relacja —

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 3, s. 1-3

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne ... —

IV. Korespondencja —

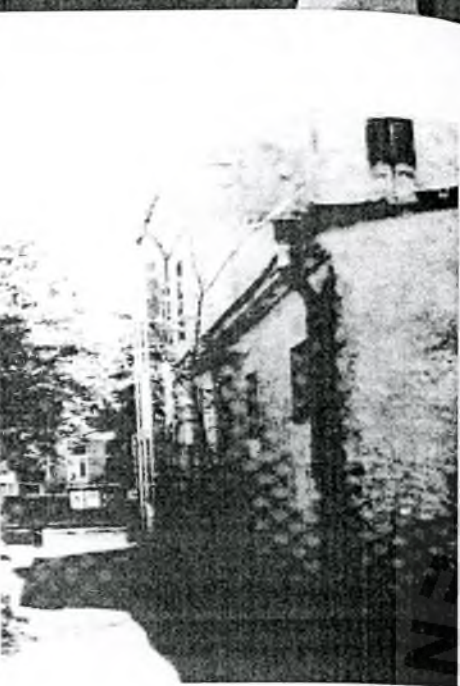
V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie —

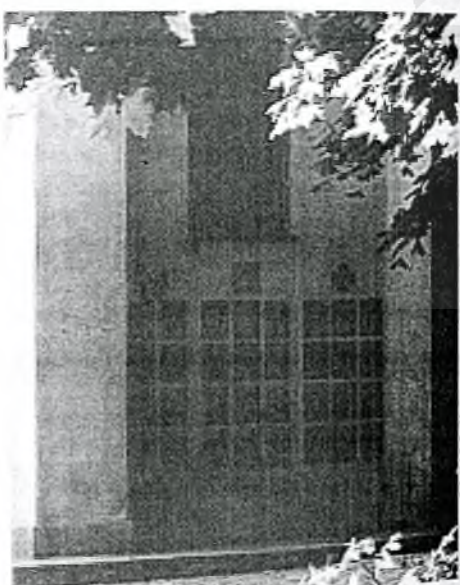
II. Materiały uzupełniające relacje:

- Biogram Stanisławy Zajchowskiej ps. Zofia 4: „Kobiety
kubelszczyzny represjonowane w l. 1944-1956 pod red. J. Kiełtoń
i Z. Deszczyńskiej, Lublin 2002, s. 509-511. Ms p. - kserokopia,
K-3, s. 1-3.

1. U dołu ściana boczna kościoła na cmentarzu
b zamordowanych za działalność niepodle-
j oraz w latach 1944-1956. Foto P. Leszczyński

STANISŁAWA ZAJCHOWSKA ps. Zofia

Urodzona 8 VI 1908 r. w Morawskiej Ostrawie jako córka Antoniego i Zo-
fii. Wykształcenie wyższe, uczyła geografii w Państwowym Gimnazjum
Żeńskim im. Unii Lubelskiej w Lublinie.

W czasie okupacji pracowała w ośrodku tajnego nauczania przy gimna-
zjum. Była też egzaminatorką w komisji tajnego nauczania na terenie Lubelsz-
czyzny.

Z konspiracją związała się w 1940 r. Została wprowadzona do ZWZ przez
kpt. Tomasza Skarzyńskiego ps. Bober (zginął w 1942 roku w Oświęcimiu).
W Komendzie Okręgu AK wykonywała prace kartograficzne, rysowała i ko-
piowała szkice i schematy. Współpracowała z Olgą Kozłowską ps. Wanda.

Po okupacji niemieckiej pozostała w konspiracji. W jej mieszkaniu przy
ul. Kapucyńskiej w Lublinie odbywały się narady członków Komendy Okręgu.

Została aresztowana na skutek przemyślanej prowokacji NKWD. W jej
efekcie w rękach funkcjonariuszy NKWD znalazła się cała kancelaria okręgu.

S. Zajchowska w dniu 5 albo 6 XI 1944 r. przyjęła na przechowanie paczkę
z dokumentami kancelarii sztabu okręgu lubelskiego AK. Kancelarię tę
prowadziła Eugenia Wachowska ps. Emilia, nauczycielka. 10 XI 1944 r., już
po aresztowaniu Wachowskiej przez NKWD, zgłosił się do S. Zajchowskiej
w imieniu „Emilia” nieznanemu mężczyźnie. Przyszedł „z prośbą, by paczkę
z dokumentami oddała natychmiast do ogrodu naprzeciwko, kobiecie która
otworzy jej furtkę”. Po oddaniu dokumentów, S. Zajchowska została 14 XI
1944 r. aresztowana przez NKWD. W ten sposób w posiadaniu funkcyj-
nariuszy NKWD znalazła się cała dokumentacja okręgu. Wszystkie raporty
i dokumenty zostały przetłumaczone na język rosyjski.

Osadzono ją w areszcie na ul. Chopina 18. W czasie śledztwa usiłowano
zmusić ją, by przyznała się do działalności w AK, doszło nawet do kon-
frontacji z „Emilią”, która w obecności śledczych NKWD potwierdziła, że
to ona przekazała jej paczkę z dokumentami kancelarii okręgu.

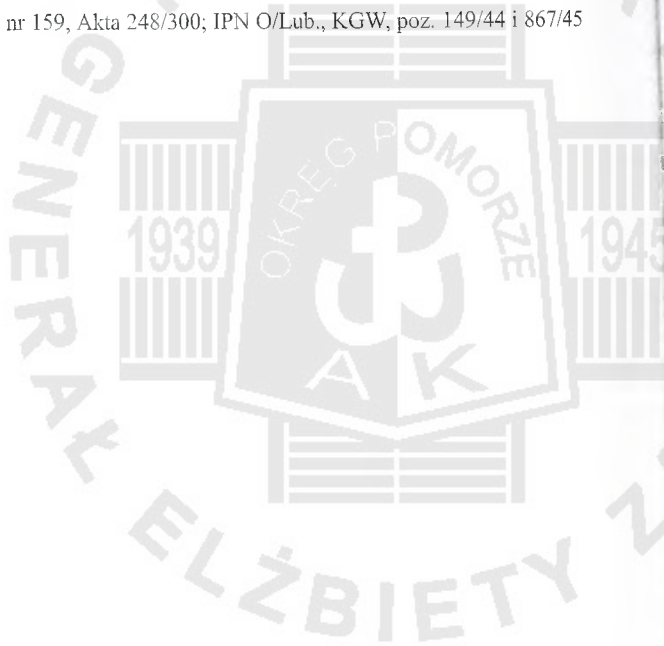
Protokoły z przesłuchań Zajchowskiej w języku rosyjskim liczą pięt-
naście stron. Przesłuchania były prowadzone w stylu, który trudno zrela-
cjonować. Stanisława Zajchowska została przekazana przez NKWD miesz-
czącym się w więzieniu na Zamku Lubelskim władzom WUBP. W dniu

2 XII 1944 r. oskarżono ją o przynależność do Armii Krajowej i trzykrotne udostępnienie swego mieszkania w miesiącu wrześniu 1944 r. na konspiracyjne zebrania.

Dnia 19 XII 1944 r. została skazana przez Wojskowy Sąd Lubelskiego Garnizonu, orzekający pod przewodnictwem sędziego ppor. Edwarda Rataja, na pięć lat więzienia i utratę wszystkich praw na dwa lata. „Będąc członkiem nielegalnej organizacji AK udzielała temu związkowi poparcia, mającemu na celu obalenie demokratycznego ustroju Państwa Polskiego”.

Na mocy amnestii, w październiku 1945 Stanisławę Zajchowską zwolniono z więzienia we Wronkach.

ŹRÓDŁA: CAW. III-436. 3, nr 159, Akta 248/300; IPN O/Lub., KGW, poz. 149/44 i 867/45

11/2

W. akt. 3.L. 209/44 *Do teorchi.*
WYROK
w Imieniu Rzeczypospolitej Polski
dnia 19 grudnia 1944r.

Sąd Wojskowy Lubelskiego Garnizonu w
wie niejawnej w Lublinie w składzie:
1/ ppor. Rataj Edward
2/por Stojanowski Kazimierz
3/ ppor. Badecki Józef
z udziałem plut. Pelczara Michała
rozpoznawszy sprawę Zajchowskiej Stanisławę
ur. 8 czerwca 1908 z m. k. w. g. Ostrów
wysze, nauczycielki gim. panny, ma:
ostatnio zamieszkałej w Lublinie pr:
nej o przestępstwo z art. 1 Dekretu
z 30/10 1944 / D.U.R.P. nr. 10 poz
w czasie przewodu sądowego ustalone
sława cer. Antoniego będąc członkiem
udzielała temu związkowi, mającemu n
go ustroju Państwa Polskiego, pomocy
wrześniu 1944r. w Lublinie oddała sw
konspiracyjne zebranie członków tego
przestępstwa z art. 1 wyżej cytawa
powyższego stanu iart. 200 K.P.K.
Garnizonu

o r z e k i :
oskarżoną Zajchowską Stanisławę ob:
tępstwa z art. 1 Dekretu P.K.W.N.
ziernika 1944r. / D.U. R.P. Nr. 10
skażać ją na karę więzienia przez
wyżej wymienionego Dekretu orzec w
licznych i obywatelskich praw hone
art. 56 K.K.W. zaliczyć skazanej i
wolności okres tymczasowego areszt
1944r. Wyrok jest ostateczny i zas:

Za zgodność
St. Sekretarz Sądu Wojskowego
Lubelskiego Garnizonu

[Handwritten signature]
[Circular stamp of the Lubelski Garnizon]

11/3

ynależność do Armii Krajowej i trzykrotne
miesiącu wrześniu 1944 r. na konspiracyjne

kazana przez Wojskowy Sąd Lubelskiego
odnictwem sędziego ppor. Edwarda Rataja,
tkich praw na dwa lata. „Będąc członkiem
łała temu związkowi poparcia, mającemu
ustroju Państwa Polskiego”.

miku 1945 Stanisławę Zajchowską zwol-

8/300; IPN O/Lub., KGW, poz. 149/44 i 867/45

Mr. akt. P.L. 107 / 111 *Bolesława*

01.18

W Y R O K
w Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej
dnia 19 grudnia 1944r.

Sąd Wojskowy Lubelskiego Garnizonu w miejscu postoju, na rozpra-
wie niejawnej w Lublinie w składzie:

- 1/ ppor. Rataj Edward - jako przewodniczący,
- 2/ ppor. Szojanowski Kazimierz
- 3/ ppor. Badecki Józef - jako sędziowie,

z udziałem plut. Pelczara Michała - jako protokolanta,
rozpoznawszy sprawę ZAJCHOWSKA Stanisława, cór. Antoniego
ur. 8 czerwca 1908 z Marszałkiej Ostranie, Polki, wykształcenie
wyższe, nauczycielki gim. panny, majątku nie posiadającej,
ostatnio zamieszkałej w Lublinie przy ul. Kapucyńskiej 6, oskarżo-
nej o przestępstwo z art. 1 Dekretu P.K.W.N. o Ochronie Państwa
z 30/10 1944 / D.U.R.P. nr. 10 poz 50/
w czasie przewodu sądowego ustalono, że oskarżona Zajchowska Stani-
sława cór. Antoniego będąc członkiem nielegalnej organizacji "A.K"
uczestniczyła temu związkowi, mającemu na celu obalenie demokratyczne-
go ustroju Państwa Polskiego, pomocy przez to, że w miesiącu
wrześniu 1944r. w Lublinie oddała swoje mieszkanie na trzykrotne
konspiracyjne zebranie członków tego związku-czym dopuściła się
przestępstwa z art. 1 wyżej cytowanego Dekretu. Na podstawie
powyższego stanu i art. 200 K.P.K. Sąd Wojskowy Lubelskiego
Garnizonu

o r z e k i:

oskarżoną Zajchowską Stanisławę cór. Antoniego uznać winną przest-
ępstwa z art. 1 Dekretu P.K.W.N. o Ochronie Państwa z 30 paź-
dziernika 1944r. / D.U. R.P. Nr. 10 poz. 50/ i na mocy tegoż art.
skazać ją na karę więzienia przez lat 5 / pięć/. Na mocy art. 12
wyżej wymienionego Dekretu orzec wobec skazanej utratę praw pub-
licznych i obywatelskich praw honorowych na 2 / dwa/ lata. Na mocy
art. 36 K.K.W. zaliczyć skazanej na poczet kary pozbawienia
wolności okres tymczasowego aresztowania od dnia 14 listopada 1944r.
Wyrok jest ostateczny i zaskarżenia nie podlega.

Przewodniczący:

/-/ ppor. Rataj
Sędziowie:

/-/ ppor. Szojanowski
/-/ ppor. Badecki

Za zgodność
St. Sekretarz Sądu Wojskowego
Lubelskiego Garnizonu

[Handwritten signatures and official stamp of the Lubelski Garnizon]

J. 4003 / WSK

AK
dłr. dublin

ZAPCHOWSKA Stanisława
ps. "Zofia"

V. Nazwiskowe karty informacyjne: 1

i

J. 4003/WSK

AK
okr. Lublin

IA [CHOWSKA Stanisława
ps. "Zofia"

Zr. J. Kietbon, Z. Leszczyńska, "Kobiety
Lubelszczyzny represjonowane
w r. 1944-1956", Lublin 2002 s. 503-511.

B. Rojek 2015

ZAJCHOWSKA Stanisława

